

Λογοτεχνία Β' Λυκείου

Εισαγωγή

Επιμέλεια: Τ. Γιακουμάτου

www.netschoolbook.gr

Νέα Αθηναϊκή Σχολή

- 1880 ποίηση & πεζογραφία στρέφονται προς νέες κατευθύνσεις
- Νέα εκφραστικά μέσα
- Εσωτερική αναδιάρθρωση κράτους-στόχος η εκβιομηχάνιση – ενίσχυση της οικονομίας

1880-

- Ισθμός – επέκταση σιδηροδρομικού δικτύου
- Ανάπτυξη εμπορίου-ναυτιλίας
- Μετατόπιση πληθυσμού στα αστικά κέντρα
- Σχολεία – τύπος
- Η Ελλάδα μεγαλώνει
Θεσσαλία - Αρτα

Πεζογραφία

- Ηθογραφία
- Περιγράφει ήθη και έθιμα
- Ανάπτυξη λαογραφίας
- Ζητιάνος Καρκαβίτσα
- Φόνισσα Παπαδιαμάντη

Μυθιστόρημα

- Ιστορία που αναφέρεται στις περιπέτειες ενός ατόμου μέσα στην κοινωνία
- Μύθος με ορισμένη πλοκή & άλλα πρόσωπα
- Μύθος= υπόθεση μυθιστορήματος

Διήγημα

- Η διαφορά στην έκταση – στην πλοκή.

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ

Διήγηση: Ένας αφηγητής αφηγείται κάποια ιστορία με τη δική του φωνή.

Στη διήγηση:

- Ο πεζογράφος αφηγείται την ιστορία σε **τρίτο πρόσωπο** από την οπτική γωνία ενός **παντογνώστη παρατηρητή**, που τα βλέπει όλα ακόμα και τις σκέψεις των ανθρώπων. Παράσταση της ιστορίας υποκειμενική.

15/9/2009

επιμέλεια: Γιακουμάτου Τ.

Μειονεκτήματα διήγησης

- Αυτός ο τρόπος αμφισβητήθηκε, γιατί δεν είναι δυνατόν να εκφράσει περισσότερα (ανθρώπινη ψυχή, κίνητρα πράξεων, κοινωνικά ήθη και θεσμούς) ένας άνθρωπος με περιορισμένες γνώσεις, με πάθη και γνώμη υποκειμενική.

Μίμηση:

- Προσποιείται τη φωνή άλλου ή άλλων πλαστών προσώπων και αφηγείται με αυτή ή δημιουργεί ένα μεικτό τρόπο όπου η βασική φωνή είναι του αφηγητή, αλλά κατά καιρούς παρεμβάλλονται άλλες φωνές που εισάγονται αυτολεξεί.

15/9/2009

επιμέλεια: Γιακουμάτου Τ.

Μίμηση - τρεις περιπτώσεις -1η

- Όταν αφηγείται ένα πλαστό πρόσωπο, δηλ. φανταστικό, **σε πρώτο πρόσωπο**.
Πλεονέκτημα: χαρίζει στο λόγο του αφηγητή αμεσότητα και δύναμη προσωπικής μαρτυρίας.
Μειονέκτημα: μπορεί να μεταδώσει ο συγγραφέας την περιορισμένη εμπειρία ενός προσώπου.

15/9/2009

επιμέλεια: Γιακουμάτου Τ.

Μίμηση - τρεις περιπτώσεις 2-3

- **Μικτός τρόπος:** υπάρχει ένας αφηγητής (είτε απρόσωπος είτε πλαστός) αλλά η αφήγησή του διακόπτεται με την παρεμβολή άλλων προσώπων που → διαλέγονται σε ευθύ λόγο. Συνδυασμός αφήγησης και διαλόγου.
- **Διάλογος:** εδώ απουσιάζει εντελώς ο αφηγητής, είναι μια τεχνική καθαρά θεατρική.

15/9/2009

επιμέλεια: Γρακουμάτου Τ.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ - ΕΣΤΙΑΣΗ

- Σαφής διάκριση με κριτήριο τη συμμετοχή του ή μη στην ιστορία την οποία αφηγείται:
- 1. **Δραματοποιημένος αφηγητής** είναι ένα από τα πρόσωπα της ιστορίας και συνήθως αφηγείται σε πρώτο πρόσωπο.
- 2. Μη δραματοποιημένος ή **απρόσωπος αφηγητής** που αφηγείται σε τρίτο πρόσωπο.

15/9/2009

επιμέλεια: Γρακουμάτου Τ.

Εστίαση

- Α) **Αφήγηση χωρίς εστίαση ή βαθμός μηδέν εστίασης** που αντιστοιχεί με την αφήγηση από παντογνώστη αφηγητή.
- Β) **Αφήγηση με εσωτερική εστίαση ή όραση από πίσω**, όπου ο αφηγητής είναι ένα από τα γνωστά πρόσωπα της ιστορίας και έχει περιορισμένο γνωστικό πεδίο.

15/9/2009

επιμέλεια: Γρακουμάτου Τ.

- Γ) **Αφήγηση με εξωτερική εστίαση ή όραση απ' έξω**, όπου ο αφηγητής ξέρει λιγότερα από τα πρόσωπα της ιστορίας που εμφανίζονται να δρουν μπροστά στα μάτια του θεατή χωρίς να ξέρει τις προθέσεις και τα αισθήματά τους.

Ο τύπος του αφηγητή

- Ο αφηγητής ⇒ είναι ένα φανταστικό πρόσωπο που επινοεί ο συγγραφέας για να αφηγηθεί μια ιστορία και δεν ταυτίζεται μαζί του.

Με βάση τη συμμετοχή του στην ιστορία ονομάζεται:

- **Ομοδιηγητικός:**
Συμμετέχει στην ιστορία την οποία αφηγείται είτε ως πρωταγωνιστής (αυτοδιηγητικός αφηγητής) είτε ως παρατηρητής ή αυτόπτης μάρτυρας.
- **Ετεροδιηγητικός:**
Δεν έχει καμιά συμμετοχή στην ιστορία που αφηγείται.

Εστίαση [Ποιος βλέπει]

- **Μηδενική** → Ο αφηγητής ξέρει περισσότερα από ό,τι τα πρόσωπα, είναι έξω από τη δράση (παντογνώστης)

Αφηγητής > Πρόσωπα

- **Εσωτερική** → Ο αφηγητής ξέρει όσα και τα πρόσωπα

Αφηγητής = Πρόσωπα

- **Εξωτερική** → Ο αφηγητής ξέρει λιγότερα από τα πρόσωπα

Αφηγητής < Πρόσωπα

Ο παντογνώστης αφηγητής

- Είναι ο αφηγητής που γνωρίζει τα πάντα, εποπτεύει τα πάντα, αλλά δεν μετέχει στη δράση, δεν είναι δηλαδή ένα από τα πρόσωπα της ιστορίας. Στον παντογνώστη αφηγητή αντιστοιχεί η αφήγηση χωρίς εστίαση (μηδενική), δεδομένου ότι αυτός δεν παρακολουθεί την αφήγηση από μια οπτική γωνία, αλλά είναι πανταχού παρών σαν ένας μικρός θεός.

Είδη αφηγητών με βάση το αφηγηματικό επίπεδο

- **Εξωδιηγητικός:** αφηγείται την κύρια ιστορία είτε συμμετέχοντας είτε όχι.
- **Ενδοδιηγητικός:** βρίσκεται μέσα στην ιστορία και αφηγείται μια δεύτερη ιστορία.
- **Μεταδιηγητικός:** βρίσκεται μέσα στη δευτερεύουσα ιστορία (στη μετα-αφήγηση) και αφηγείται μια άλλη ιστορία.

Τι αφηγείται ο αφηγητής

- **Ιστορία ή μύθος** είναι η υπόθεση του λογοτεχνικού έργου
- **Αφήγηση** είναι ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζονται τα γεγονότα.
- **Μορφή** είναι τα «ωλικά» με τα οποία έχει κατασκευαστεί η
- **Δομή** είναι η αρχιτεκτονική σύνθεση του κειμένου
- **Πλοκή** είναι η εξέλιξη της δράσης και η κλιμάκωση των γεγονότων, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο προωθείται ο μύθος.

Αφηγηματικός χρόνος

- Ο χρόνος της ιστορίας (ιστορικός/πραγματικός) Ο χρόνος της αφήγησης / αφηγημένος
- **Αναχρονίες:**
 - Αναδρομικές αφηγήσεις / αναδρομές ή αναλήψεις και
 - Πρόδρομες αφηγήσεις ή προλήψεις.
- **Ρυθμός αφήγησης:** επιτάχυνση, η παράλειψη, η περιληψη, η έλλειψη ή το αφηγηματικό κενό, επιβράδυνση.

Αφηγηματικοί τρόποι:

- Αφήγηση
- Διάλογος
- Περιγραφή
- Σχόλια
- Ελεύθερος πλάγιος λόγος
- Εσωτερικός μονόλογος

Ομοιότητες και Διαφορές Ρεαλισμού και Νατουραλισμού

- Ο ρεαλισμός, όπως εκδηλώνεται τον 19ο αιώνα, συνιστά μια **γενική τάση της τέχνης και της λογοτεχνίας**, ενώ ο **νατουραλισμός αποτελεί κίνημα**, με σαφή θεωρία και μέθοδο, το οποίο εκπροσωπείται από συγκεκριμένες ομάδες και είναι, κατά συνέπεια, περιορισμένο.

Κοινό χαρακτηριστικό

- ρεαλιστών και νατουραλιστών συγγραφέων είναι η πίστη τους ότι σκοπός της τέχνης είναι **να εξεικονίζει αντικειμενικά την εξωτερική πραγματικότητα**.
- Γι' αυτό και αντλούν τα θέματα τους από την καθημερινή, κοινωνική κυρίως, ζωή και επιλέγουν μία απρόσωπη τεχνική γραφής.

Οι νατουραλιστές

- επιτείνουν τις βασικές τάσεις του ρεαλισμού επιλέγοντας θέματα, όχι απλώς κοινότοπα, αλλά συχνά **ειδεχθή** και επιμένοντας σε μια **φωτογραφική αναπαράσταση των λεπτομερειών**.

Η διαφορά τους από τους ρεαλιστές

- έγκειται στο ότι:
 - α) προσπαθούν να εφαρμόσουν στη λογοτεχνία μια **επιστημονική μέθοδο** και
 - β) ερμηνεύουν τη ζωή με βάση την προκαθορισμένη αρχή ότι ο **άνθρωπος είναι βιολογικός οργανισμός**, του οποίου η εξέλιξη καθορίζεται από την **κληρονομικότητα, τις επιδράσεις του περιβάλλοντος και τις πιέσεις της στιγμής**.

